

نویسندگان «میلیونر میامی» از این فیلم به «صبا» می‌گویند

کمدی به رنگ سیاه!

ملیکا مومنی راد
گفت‌وگو

فیلم سینمایی «میلیونر میامی» چندی است که روی پرده نقره‌ای سینماهای ایران است؛ اثری کمدی به کارگردانی مصطفی احمدی که نگاهی ویژه و متفاوت به آدم‌های دنیای امروز دارد. کمدی «میلیونر میامی» چندان شبیه کمدی‌های رایج در سینمای ایران نیست و از همین حیث قابل بحث است. به همین بهانه پیرامون این فیلم سینمایی و فیلمنامه آن با دو نویسنده فیلم سینمایی «میلیونر میامی» یعنی محمد شهبایی و مهیار حمیدیان به گفت‌وگو نشستیم که در شماره امروز روزنامه «صبا» می‌خوانید (لازم به ذکر است محمد صادق گلچین عارفی یکی دیگر از نویسندگان این اثر است).

فیلمنامه «میلیونر میامی» اولین کار جدی شما سه نفر در عرصه فیلمنامه‌نویسی است یا پیش‌تر هم تجربه‌ای در این حوزه داشتید؟

محمد شهبایی: «میلیونر میامی» اولین فیلمنامه ما بوده که به مرحله ساخت و اکران رسیده است، پیش‌تر نیز فیلمنامه‌هایی نوشته بودیم اما هر کدام به دلیلی ساخته نشدند.

بسیاری از سینماگران حتی کسانی که قبلاً در ژانرهای دیگر فعالیت می‌کردند، این روزها به سراغ کمدی آمدند و اغلب، دلایلشان وضعیت پرتنش و حال بد مردم است، شما چرا ژانر و قالب کمدی را انتخاب کردید؟ همین دلیل شما را به این سمت و سو کشاند یا اساساً طنزپرداز و یا کمدی‌نویس هستید؟

محمد شهبایی: طرح و ایده اولیه برای خود آقای احمدی بود. وقتی ایده اولیه را خواندیم و صحبت‌های کارگردان کار، آقای احمدی را شنیدیم از طرح خوشمان آمد و قرار شد به گونه‌ای دیگر روی آن کار کنیم. منتها از ابتدا بنا را روی این گذاشتیم تا فیلمنامه کمدی را شبیه به اغلب آثار کمدی که روی پرده می‌روند، ننویسیم. ما سعی کردیم به یک فرمی از کمدی سیاه برسیم اما به نظر می‌رسد در مرحله اجرا بیشتر به سمت کمدی رفتند تا آن کمدی سیاهی که مد نظر ما بود. در واقع به این شکل نبوده که بخواهیم یک فیلمنامه کمدی بنویسیم تا در ادامه مسیر به‌عنوان نویسنده‌های عرصه کمدی فعالیت کنیم.

مهیار حمیدیان: همان‌طور که محمد شهبایی گفت، آقای احمدی طرحی داشتند که برای نگارش فیلمنامه به ما ارائه شد، به عبارتی دیگر همه چیز از یک سفارش شروع شد. طرح اولیه تم و رویکرد کمدی داشت ولی آقای احمدی به‌عنوان مدیر پروژه و کارگردان اثر بسیار بر این نکته تأکید داشتند؛ می‌خواهند فیلمی کمدی بسازند اما یک کمدی سیاه. در واقع چهار چوبی برای ما تعیین شد و ما در فرآیند نگارش فیلمنامه سعی کردیم در جهت رسیدن به همان کمدی سیاه قدم برداریم و به‌نوعی از سبک و سیاق کمدی‌های رایج سینمای ایران فاصله بگیریم. در تلاش بودیم، نسبت به سایر آثار کمدی فیلمنامه متفاوتی را به نگارش در بیاوریم، درباره نتیجه کار اصلاً صحبت نمی‌کنم و واقعاً نمی‌دانم در این مسیر چقدر موفق عمل کردیم! ما بنا بود یک فیلمنامه در گونه کمدی سیاه بنویسیم و در همین جهت سراغ قوانین ژانر، تماشای فیلم‌ها متعلق به این نوع سینما، پیگیری آثار بزرگان و اساتید کمدی سیاه و... رفتیم. این فیلمنامه به ما سفارش داده شد اما حتماً دغدغه‌ای سازنده اثر را به این سمت و سو کشانده است. سالی که این فیلمنامه نگاشته شد همان سالی بود که فیلم‌هایی چون «ابد و یک روز» در جشنواره بودند و بعد روی پرده آمدند، منظورم این است، فیلمنامه «میلیونر میامی» زمانی نگاشته شد که فیلم‌های تلخ سینما بسیار بودند و کمتر شاهد فیلم کمدی بودیم. حدس می‌زنم شاید به همین سبب سازندگان اثر یعنی کارگردان و تهیه‌کننده، در آن مقطع زمانی به سراغ ژانر کمدی رفتند. اما آنچه واضح بوده، این

است که آن‌ها قصد نداشتند فیلم کمدی شبیه به کمدی‌هایی که در حال حاضر در سینمای ایران زیاد شده است، بسازند.

تعللماتان با یکدیگر چطور بود؟ سه نویسنده یک فیلمنامه را به نگارش در آورید، اگر ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر داشته باشید، کار شما راحت می‌شود اما اگر اینچنین نباشد، اوضاع برای رسیدن به نظر مشترک سخت می‌شود؟

محمد شهبایی: رفاقت ما به زمان دانشگاه برمی‌گردد و به همین دلیل ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر داریم. اگر منظورتان نحوه کار کردنمان کنار یکدیگر است باید بگویم، ما از ابتدا یعنی شکل‌گیری ایده و طرح تا پایان نگارش یک فیلمنامه باهم جلو می‌رویم و در تعامل هستیم.

اما در رابطه با نکته‌ای که گفتید یعنی تلاش برای رسیدن به یک فرمی از کمدی سیاه؛ باید بگویم این مسئله تا حد زیادی در اثر محسوس و قابل دریافت است، ما در «میلیونر میامی» با شخصیت‌هایی طرف هستیم که برای رسیدن به خواسته‌های خود دست به هر کار عجیب‌وغریبی می‌زنند تا جایی که ساحت هویت خود را خدشه‌دار می‌کنند و این حرف بزرگ و دردناک با زبانی شیرین به مخاطب ارائه می‌شود!

محمد شهبایی: اگر این اتفاق افتاده است، ما باید خوش حال باشیم، ما در زمان نگارش فیلمنامه فضای کمدی سیاه در نظرمان بود البته کمدی سیاهی که به واقعیت و رئالیته نزدیک است اما به نظرم در زمان اجرا، اثر کمی فضا و پارامترهای فانتزی را به خود گرفته است. ما به هنگام نگارش فیلمنامه سینمای رئالیستی تری مد نظرمان بود. اما نکته‌ای که شما در رابطه با شخصیت‌های این فیلم گفتید دقیقاً همان چیزی است که از خصیصه‌های کمدی سیاه به حساب می‌آید؛ یک آدم معمولی به سبب قرارگیری در شرایطی کاری انجام می‌دهد که شاید در همان لحظه خنده‌دار است اما ذات آن عکس‌العمل، قابل تامل و تفکر است و همان کاری که به نظر ما عجیب و غریب است خودش جای بحث دارد که چرا یک فرد باید دست به چنین عکس‌العملی بزند؟ یا چرا باید چنین ویژگی داشته باشد؟ این نکته‌ای که شما به آن اشاره کردید از ویژگی‌های کمدی سیاه است و ما کاملاً تعمدی به این سمت رفتیم.

مهیار حمیدیان: ما برای رسیدن به این مفهوم تلاش کردیم و فکر می‌کنم این که شما آن را درک کردید یعنی ما تا حدی به آنچه در نظر داشتیم، رسیدیم. این نکته‌ای که به آن اشاره کردید برای ما بسیار اهمیت داشت؛ این که اگر در این دنیا به دنبال راه میان‌بر هستید شاید عاقبت خوشی در انتظارتان نباشد. آدم‌های این فیلم دنبال راه میان‌بر و دور زدن مسائل زندگی هستند. هر کدام آرزو و انگیزه‌ای دارند که می‌خواهند به وسیله میان‌بر زدن به آن برسند در صورتی که گاهی بهای این میان‌برها می‌تواند هویت شخص باشد.

در میانه صحبتتان به بعد فانتزی اثر اشاره کردید، یعنی به نظرتان در مرحله ساخت، فضای اثر به سمت فانتزی سوق پیدا کرده است، در صورتی که در نگارش فیلمنامه

چنین قصدی نداشتید؟

محمد شهبایی: به نظرم در بازی بازیگران و گریم آن‌ها رگه‌های فانتزی وجود دارد حتی در برخی دیالوگ‌ها که کم و زیاد شده است هم این موضوع محسوس است.

اما «میلیونر میامی» به سبب تمام ویژگی‌ها و مولفه‌هایی که دارد و در رابطه با آن صحبت کردیم با اکثریت کمدی‌هایی که در ایران روی پرده می‌روند و بنا بر این گذاشتند تا مخاطب را به طریقی بخندانند، تفاوت دارد و حتی در مقابل آن قرار می‌گیرد، عموم مخاطب سینما عادت به تماشای آن جنس از کمدی کردند و شاید نوع نگاه شما به کمدی در اثری مثل «میلیونر میامی» برای آن‌ها قابل فهم نباشد!

محمد شهبایی: به نظرم مخاطبی که فیلم کمدی را آثاری چون «هزارپا» و «تگزاس» می‌داند و فقط دنبال خندیدن است، «میلیونر میامی» کمی برایش خوشایند نباشد، حتی شاید به این مسئله هم فکر کند که این فیلم کمدی نبود اما اگر مخاطب پیش‌زمینه این را داشته باشد که قرار نیست فیلم‌هایی شبیه به آثاری که گفتیم را ببیند و قرار است تماشاگر نوع دیگری از کمدی باشد، حتماً رضایت بیشتری خواهد داشت. حتی اگر به این نوع از کمدی اشراف داشته باشد اتفاقاً متوجه شوخی‌ها و اتفاقات بسیاری خواهد شد که می‌تواند مطلوب نظر مخاطب باشد.

مهیار حمیدیان: مادر «میلیونر میامی» تلاش کردیم رویکرد متفاوتی داشته باشیم، ما تکیه بر شوخی‌های کلامی نداشتیم و سعی کردیم برخلاف برخی فیلم‌های کمدی که این روزها کثرت پیدا کردند، قصه‌گو و پرماجر باشیم و از الفاظ رکیک، شوخی‌های جنسی و سوءتفاهم‌های کلامی برای خنداندن مخاطب پرهیز کنیم. البته آن جنس دیگر کمدی در دنیا هم رایج است و من اصلاً نمی‌خواهم درباره خوب و بد آن صحبت کنم. به نظرم نکته صحبت شما، این است که فیلم‌های کمدی سینمای ایران همه شبیه به هم شده است و همه سعی دارند همان جریان را دنبال کنند، اما ما سعی کردیم این‌گونه نباشیم. با این نظر شما مبنی بر این که مخاطب عادت کرده آن جنس از کمدی را ببیند، موافق هستیم. اما من معتقدم اگر فیلم‌های کمدی با رنگ‌های متفاوت به‌خوبی ساخته شود، مخاطب هم از آن استقبال خواهد کرد. البته که راحت‌ترین جنس ساخت فیلم کمدی همین استفاده از تکه کلام‌ها، شوخی‌های جنسی و سوءتفاهم‌های کلامی است و کسانی که می‌خواهند با ساخت یک فیلم سرمایه خود را دوبار برکنند به سراغ همین مسیر و رویکرد می‌روند. در همین سینمای ایران فیلم‌هایی چون «سن پترزبورگ»، «ورود آقایان ممنوع»، «مارمولک» و... ساخته شده است؛ اگر فیلمسازان ما بخواهند حتماً ذائقه مخاطب تغییر می‌کند. نمی‌توان همیشه به مخاطب خرده گرفت، باید دید، خود فیلمنامه‌نویسان و فیلمسازان نیز چقدر برای تغییر سلیقه مخاطب و ارتقای آن تلاش کرده‌اند.